

Tekst digitale Nieuwsbrief april 2017-2

Het Nut in Edams Museum

Op donderdag 30 maart 2017 kwamen genodigden samen in het Edams Museum ter gelegenheid van de opening van de nieuwe vitrine met daarin door het Nut geschonken objecten. Deze in de wand ingebouwde vitrine in de Burgemeesterskamer maakt voortaan deel uit van de vaste collectie in het museum. De organisator en initiator van dit project was directeur Robbert Lammers. De portretten van Jan en Martinus Nieuwenhuijzen, die in bruikleen zijn gegeven, zijn voortaan ook onderdeel van de vaste collectie van het museum.

Het Edams Museum is gevestigd aan het Damplein in Edam. Dit rijksmonument functioneerde als stadhuis tot 1987. Het museum maakt gebruik van de Schepenzaal, de Commissiekamer en de Burgemeesterskamer. In de hal van het pand is ook de VVV gevestigd.

Genodigden en pers werden op 30 maart op een zonovergoten middag welkom geheten in de Schepenzaal. De bijeenkomst had vanwege de officiële opening van het museumseizoen enkele weken later een bescheiden besloten karakter. Aanwezigen konden luisteren naar drie zeer interessante toespraken van respectievelijk conservator Hayo Riemersma, voorzitter van het departement Edam Joop Asselbergs en vicevoorzitter van het landelijk Nut Piet Hamelink. Voorafgaand aan de toespraken werd de bruikleen/schenkingsovereenkomst getekend door bovengenoemde partijen. (foto: Piet Hamelink)

Conservator Hayo Riemersma verhaalde over de ontwikkeling dat de idealen van het NUT (verheffing en verlichting) zó zeer gemeengoed zijn geworden, en zó algemeen zijn omarmd, dat het vanzelfsprekend lijkt en dit ook eind 18e eeuw het geval was. De Edamse bestuurlijke elite van die tijd was echter nog niet toe aan het streven en verwezenlijking van deze idealen. De relatie tussen de Edamse bestuurders en die van het NUT waren in die tijd op z'n zachtst gezegd gecompliceerd te noemen. Juist daarom is het bijzonder dat het Nut én de Edamse gemeenschap elkaar nu in de voormalige Burgemeesterszaal tegenkomen. De aandacht voor het nut in het museum is naar overtuiging van Hayo Riemersma zeker op te vatten als een vorm van rehabilitatie; om recht te zetten wat ten onrechte uit elkaar was gegroeid was.

De voorzitter van departement Edam Joop Asselbergs verhaalde dat in 1784 het bestuur van het Nut nog met alle égards ontvangen werd door het stadsbestuur. In de loop van de tijd ontstond echter achterklap omdat de meerderheid van de heersende elite nog steeds Prinsgezind was. Het

stadsbestuur zette zelfs geestverwante stromannen in bij het Nut. Er gingen daarom binnen het Nut stemmen op om de jaarvergaderingen voortaan maar ergens anders te houden.

Martinus Nieuwenhuysen, een van de oprichters van het Nut, werd in juni 1787 ontboden door het stadsbestuur. Op weg daarheen kreeg hij een waarschuwing: de politie had bevel gekregen hem op te pakken en over te brengen naar het stadhuis op het Damplein. Daar was een hok voor hem klaargemaakt bedoeld om hem in op te sluiten. Martinus pakte onmiddellijk zijn biezen en maakte dat hij de stad uit kwam, voorgoed weg uit Edam.

Inmiddels is het stadsbestuur verdwenen uit het Stadhuis en is het Edams Museum er ingetrokken. Asselbergs stelt dat Martinus nu alsnog als verdienstelijke burger van Edam wordt ingehaald in de Burgemeesterskamer. Tegenover het portret van Prins Willem hangen nu voortaan de portretten van Jan en Martinus Nieuwenhuysen. Asselbergs sprak verder ook woorden van dank uit aan Peter Sluisman, voormalig conservator van het Edams Museum, Cor den Boer van de archiefcommissie van het landelijk Nut en Jaap Ruedisulj, voormalig lid van het Maatschappijbestuur die met hun tussenkomst het Nut hebben teruggebracht in Het Stadhuis'.

Foto: Hayo Riemersma

Foto: Joop Asselbergs

Piet Hamelink, vicevoorzitter van het landelijk Nut sprak naast woorden van dank ook de hoop uit dat hij na afloop van zijn toespraak als vertegenwoordiger van het Maatschappijbestuur niet 'gekazigd' zou worden. Ruim honderd jaar geleden, in 1896, werd namelijk door het Nut in Edam aan dominee Tenthoff, een radicale liberaal in die tijd, de mogelijkheid geboden om de burgers attent te maken op de schrijnende toestand van de arbeiders. Na de lezing van Tenthoff over deze sociale kwestie werd hij Edam uit 'gekazigd'; dat wil zeggen dat hij met Edammerkazen werd bekogeld. Dat deed men toen immers met mensen waarvan men dacht dat ze niet zuiver op de graat waren.

Precies op de hoek bij het museum (Damplein / Voorhaven) vond deze kaziging plaats. Een historische prent van deze gebeurtenis is te bezichtigen in de vitrine van het Nut.

Opening vitrine Nut

De openingshandeling van de vitrine door Piet Hamelink was zeker uniek te noemen. Een uitvergroting op posterformaat van de prent die de kaziging van dominee Tenthoff weergeeft mocht hij zelf 'kazigen'.

Voor de gasten was er daarna een literaire verrassing in de vorm van een korte poëzietour langs enkele schilderijen onder begeleiding van dichteres Froukje Zwanenburg. Zij gaf onder andere met een rondeau aandacht aan de mirakelen van Edam: De Lange Baard, de Grootte Meid, het Groene Wief en de Herbergier.

Een zeer interessante audiotour zal voortaan de bezoekers van het museum verhalen over het nut en de mirakelen van Edam. Aan de overzijde van de vitrine en de schilderijen van Jan en Marinus Nieuwenhuyzen is het Nederlandsch Volksliederen tentoongesteld. 't Landelijk Nut ontving recentelijk uit een nalatenschap de achtste herziene druk van dit liederenboek.

Vooruitblik 225-ste ledenvergadering 29 april 2017

Op 29 april 2017 vindt de 225-ste Algemene Ledenvergadering plaats in het Kulturhus in Olst. Na afloop van de vergadering wordt een bezoek gebracht aan kasteel Het Nijenhuis.

Kasteel Het Nijenhuis is een van de mooist geconserveerde kastelen in Overijssel. Het ligt tussen de dorpen Heino en Wijhe in een prachtig groen landschap. De geschiedenis van kasteel Het Nijenhuis begint in de late middeleeuwen. Vandaag de dag is in het kasteel een museum gevestigd. De grondlegger van Museum de Fundatie bewoonde Kasteel Het Nijenhuis van 1958 tot aan zijn dood in 1984. In 2003/2004 is het kasteel grondig verbouwd en gerenoveerd. Het huis dat voorheen alleen te bezichtigen was op afspraak, werd geheel heringericht en is sinds september 2004 volledig toegankelijk voor het publiek. Bij mooi weer is de beeldentuin een aanrader. Zie <http://www.museumdefundatie.nl/nl/kasteel-het-nijenhuis-2/>

Erepenningen Langstraat

In maart 2017 vond de Algemene Ledenvergadering van departement Langstraat van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen plaats. Tijdens deze gelegenheid werd stilgestaan bij het afscheid van secretaris Annie Arts-de Vooght en Oud-Voorzitter Boudewijn de Graaf. Beide oud-bestuurders konden alom rekenen op veel waardering. Piet Hamelink, waarnemend voorzitter van het landelijk Maatschappijbestuur, was aanwezig om hen op bijzonder wijze extra in het zonnetje te zetten.

Annie Arts-de Vooght heeft zich tijdens de 11 jaar dat zij als bestuurslid actief was voor het departement op geweldige wijze ingezet. Het begon toen zij tot het bestuur toetrad als penningmeester in 2005. Vijf jaar later nam zij daar de verantwoordelijkheid voor het secretariaat bij. En sinds 2012 organiseerde en coördineerde zij bovendien de activiteiten.

Predikant Boudewijn de Graaf was gedurende een periode van 10 jaar bestuurslid, waarvan 8 jaar als voorzitter. Zijn manier van handelen kenmerkte zich als rustig, met goede kennis van zaken. Deze voorzitter was er nooit op uit anderen zijn wil op te leggen, maar streefde altijd naar overeenstemming tussen de betrokken partijen.

De inzet en toewijding van beide oud-bestuursleden werd niet alleen vanuit departement Langstraat met veel lof toegejuicht. Namens het Maatschappijbestuur verraste Piet Hamelink beiden met de Nutspenning voor bijzondere verdiensten. Op de bijbehorende oorkondes staan de afzonderlijke prestaties die tot deze uitreiking hebben geleid vermeld.

Klankbord voor het Nutfonds

Het NUTfonds werd in 2012 ingesteld tijdens de Algemene Ledenvergadering van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen (het Nut). Het NUTfonds ondersteunt activiteiten die in het teken staan van de (oorspronkelijke) doelstelling van het Nut. In moderne termen is dat: het bevorderen van deelname van alle burgers aan het maatschappelijk leven. Met bijdragen uit het NUTfonds worden activiteiten en projecten op het gebied van Mens & Maatschappij mogelijk gemaakt. Het maximum uit te keren bedrag voor een projectaanvraag is € 5000,-.

Met ingang van 15 november 2016 is de aanvraagprocedure voor subsidie van het NUTfonds ondergebracht bij VSBfonds. Subsidieaanvragen bij het NUTfonds, die aan de voorwaarden voldoen en ondersteund worden door een Nutsdepartement zullen net als in de 'oude' situatie nadrukkelijk

worden meegenomen in de besluitvorming rondom de toekenning. In verschillende regio's ontstaan op deze wijze verbindingen tussen projecten in lijn met de doelstelling van het Nut en departementen. In Oost-Groningen is zelfs een klankbordgroep opgericht om het Nutfonds onder de aandacht te brengen bij deze initiatieven en projecten. Projectvoorstellen op het gebied van Mens & Maatschappij die gerelateerd zijn aan het onderwijs komen ook in aanmerking voor een bijdrage vanuit het Nutfonds.

Winschoten 200 jaar

Het Nutsdepartement Winschoten vierde op 22 februari jl. haar 200-ste verjaardag in de Oude Nutsleeszaal. Namens de gemeente Oldambt was wethouder Kees Swagerman bij de viering aanwezig. Genodigden genoten samen van een ontvangst met koffie, diverse sprekers, een tentoonstelling en een afsluitende borrel.

Het departement telt nog altijd zo'n 70 leden. Voor deze leden en andere belangstellenden organiseert 't Nut Winschoten jaarlijks enkele excursies en in de periode september tot en met april (met uitzondering van december) op elke derde dinsdag van de maand een lezing.

Nederlands Onderwijsmuseum

In Dordrecht ontving men op 10 april jl. leden van de vereniging vrienden van het Onderwijsmuseum voor de Algemene Ledenvergadering. De band tussen het museum en het Nut zijn hecht. Cor den Boer, oud-voorzitter van het landelijk Nut, is werkzaam als vrijwilliger in het museum, mede namens de archiefcommissie van het Nut. Het landelijk Nut is al vele jaren een van de vrienden van het Onderwijsmuseum.

Doel van de bijeenkomst was met elkaar te bespreken hoe verder kan worden bijgedragen tot de bloei van het museum. Na afloop van de vergadering stond een lezing van Maartje Battinga op het programma. Als historica, kunsthistorica en conservator van het Glasmuseum in Leerdam vertelde zij over De Glasschool, de design Academy van de jaren veertig. Deze academie werd ten tijde van de dreiging van WOII gesticht door Andries Copier. Hij stelde indertijd dat er ondanks de crisis waarin Nederland zich bevond er dringend behoefte was aan een opleiding voor jongeren die streefden naar de creatie het perfecte glaswerk. Leerlingen werden onderwezen in het ambacht van glasblazen en -slijpen en leerden ontwerpen. De Glasschool heeft de Nederlandse en Leerdamse Glaskunst een enorme impuls gegeven. Een bezoek aan het museum is zeker een aanrader als excursie voor Nutleden van de departementen. Het museum is gelegen dicht bij het NS-station van Dordrecht en op loop afstand van het gezellige historische stadscentrum. Lees meer

Korte berichten over departementen

Nut Amsterdam sponsort digitalisering van twee eeuwen archief

Departement Amsterdam van 't Nut heeft met een sponsorbijdrage aan het Stadsarchief de digitalisering van het eigen archief mogelijk gemaakt. Hiermee is de geschiedenis van 't Amsterdamse Nut bewaard gebleven en toegankelijk voor wie dat wil bekijken.

Elf strekkende meters aan archief werden gedigitaliseerd middels 85.072 scans. Wie er doorheen kijkt vindt notulenboeken, prenten, aanmeldingsformulieren en vele rapporten over projecten. Het gaat vanaf de eerste vergadering in 1735 tot 1952.

Het Stadsarchief is heel gelukkig met de gulle gift en schrijft op de website: "We vinden het heel bijzonder dat een archiefvormer de digitalisering van haar eigen archief sponsort. Het is een prachtige aanvulling van de Archiefbank en biedt de gebruiker nog gemakkelijker inzicht in de stukken."

Bestuurswisseling Wassenaar

't Nut Wassenaar nam op 18 januari jl. tijdens de Algemene Ledenvergadering afscheid van de heer Richard H.G. Meijer, die in de afgelopen 11 jaren de functie van voorzitter en secretaris bekleed heeft. Hij wordt als secretaris opgevolgd door mevrouw Jenny Lintjer-Sonneveld.

Beëindiging Departement De Bildt

In de Bildt heeft het bestuur na een periode van zgn. slapende omstandigheden instemming gevraagd aan het Maatschappijbestuur om over te gaan tot opheffing van het departement. Voor resterende gelden en bezittingen is gekozen voor een passende bestemming in de geest van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.

Nut Groningen-Haren nieuwe website

In het hoge Noorden heeft departement Groningen-Haren een nieuwe website Via www.nutgroningenharen.nl heeft de bezoeker toegang tot allerhande informatie. In de agenda leest men over de culturele en maatschappelijke activiteiten die het departement voor haar leden organiseert. Voor subsidieaanvragen zit men binnen een paar klikken in een digitaal aanvraagscherm. Daarnaast biedt Groningen-Haren een aanlokkelijk kijkje in het fotoalbum van de vereniging dat gevuld is met sfeerfoto's.

Het is een opvallend overzichtelijke site, duidelijk ontwikkeld met oog voor het gemak van de bezoeker. Al met al een zeer aantrekkelijke ingang voor (aspirant-) leden en organisaties die financiële ondersteuning zoeken voor hun project.

Beëindiging departement Ruurlo

Vanuit Ruurlo ontving het Maatschappijbestuur de aankondiging van opheffing van dit steeds verder vergrijzende departement in de Achterhoek. Hiermee komt na 59 jaar op pijnlijke wijze een einde aan de vereniging, die nog altijd 80 leden telt. Hoewel de ledenvergaderingen en lezingen telkens goed bezocht werden, dienden zich ondanks herhaalde dringende oproepen geen nieuwe bestuursleden aan. De vergrijzing van het departement is hiervan een voor de hand liggende oorzaak. Met een gemiddelde leeftijd van 75 jaar en het gebrek aan nieuwe jongere leden neemt het ledenaantal bovendien steeds verder af, vanwege ziekte, verhuizing of overlijden. Voorzitter Thea Bouman heeft als blijvende herinnering aan de vereniging een plaquette met de tekst 'Aangeboden door NUT departement Ruurlo 13 maart 2017' geschonken aan het museum in Kasteel Huize Ruurlo. De plaquette wordt geplaatst op de bank in de heringerichte kasteeltuin.

Ledenbijeenkomsten

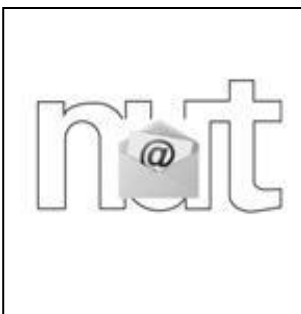

De eerstvolgende Algemene Ledenvergadering wordt gehouden op 29 april 2017 in Olst-Deventer.

De eerstvolgende Centrale Districtsraadvergadering zal worden gehouden op 4 november 2017.

Volgende digitale nieuwsbrief

Heeft uw departement nieuws van waardevolle betekenis? Laat het weten voor publicatie in de nieuwsbrief en op de website. De uiterste datum voor inzending van berichten voor de volgende nieuwsbrief is juni 2017. Berichten kunt u sturen naar secretariaat@nutalgemeen.nl.